

Civilrätt
Magnus Ljung

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Säkerhetsskyddslagen – ytterligare kompletteringar (SOU 2025:42)

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) tillstyrker utredningens förslag att säkerhetsskyddslagens tillämpningsområde utvidgas så att ingripande kan ske också mot förfaranden som har inletts före den 1 december 2021 (när de aktuella bestämmelserna trädde i kraft) och mot förfaranden som har inletts innan verksamheten blivit säkerhetskänslig.

SKR tillstyrker utredningens förslag att det införs en särskild anmälningsskyldighet för vissa förfaranden och motsätter sig inte att en sådan skyldighet förenas med möjlighet till sanktionsavgift.

SKR avstyrker utredningens förslag att inte reglera frågan om ersättning vid ingripanden i pågående förfaranden och menar att frågan bör utredas vidare.

SKR har inga invändningar mot utredningens förslag till bestämmelser om åtgärder vid fara i dröjsmål.

SKR har inga invändningar mot utredningens förslag till bestämmelser om registerkontroll.

SKR tillstyrker att vissa säkerhetsprövningsbeslut ska anmälas till Säkerhetspolisen och motsätter sig inte att en sådan skyldighet förenas med möjlighet till sanktionsavgift.

SKR anser att de ökade kostnader för kommuner och regioner som utredningens förslag medför ska ersättas av staten i enlighet med finansieringsprincipen.

SKR accepterar de inskränkningar i det kommunala självstyret som utredningens förslag innebär.

Allmänna synpunkter

Innan SKR går in på utredningens förslag vill SKR framföra några allmänna synpunkter på säkerhetsskyddslagen. Denna lagstiftning är mycket svårtillämpad för SKR:s medlemmar, i synnerhet, bedömer SKR, av två skäl.

För det första råder det ingen som helst samsyn hos relevanta aktörer kring vilka verksamheter hos kommuner och regioner som är säkerhetskänsliga. En del kommuner gör bedömningen att de inte bedriver säkerhetskänslig verksamhet. Det kan bero på att tänkbar verksamhet är bolagiserad och alltså inte bedrivs hos den juridiska personen kommunen. I andra fall kan det bero på att kommunen gör bedömningen att verksamheten inte är av nationell betydelse. Här ligger en stor osäkerhet. Hur långt ska man dra det nationella perspektivet? Det är ju knappast rimligt att en kommun ska utgå från att ensam kunna klara av hela Sveriges behov. Det är inte bara helt orealistiskt utan då blir ju också i princip all kommunal verksamhet säkerhetskänslig. SKR har förståelse för statliga myndigheters svårigheter att vägleda i dessa frågor men får ändå konstatera att den, av SKR uppfattade, bristande statliga vägledningen skapar problem.

För det andra är det ett stort problem att kommuner, regioner och dess bolag måste skriva säkerhetsskyddsavtal när de samverkar kring säkerhetskänslig verksamhet med varandra och när de samverkar med statliga myndigheter. SKR har tidigare framfört detta (se t.ex. ert dnr JU 2021/02006). SKR uppfattar att SKR:s farhågor har besannats. Kommunal och statlig-kommunal samverkan begränsas enligt SKR:s uppfattning kraftigt av krav på säkerhetsskyddsavtal. Administrationen kring dessa tar för mycket tid och resurser i anspråk. SKR uppmanar Regeringen att ha samma tillit till kommuner och regioner som till statliga myndigheter (som är undantagna krav på säkerhetsskyddsavtal vid samverkan och samarbete sinsemellan kring säkerhetskänslig verksamhet).

4.3.3 Tillsynsmyndigheterna kan inte ställa samma krav på alla som bedriver säkerhetskänslig verksamhet

SKR delar utredningens bedömning att det, med hänsyn till det säkerhetspolitiska läget och lagstiftningens skyddsintresse, inte framstår som en rimlig ordning att tillsynsmyndigheternas befogenheter att ingripa mot pågående förfaranden varierar beroende på när och under vilka förutsättningar dessa inleddes.

4.4.2 Det bör införas en särskild anmälningssplikt för vissa förfaranden

SKR delar utredningens bedömning att det bör införas en särskild anmälningssplikt för förfaranden som innebär att en annan aktör kan få del av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter i säkerhetsskyddsklassen konfidentiell eller högre, eller annan säkerhetskänslig verksamhet av motsvarande betydelse för Sveriges säkerhet, om förfarandet inte omfattas av krav på säkerhetsskyddsavtal enligt 4 kap. 1 § säkerhetsskyddslagen. SKR förstår att det, bland annat med hänsyn till att säkerhetsskyddslagen idag förenar till exempel skyldigheterna att anmäla säkerhetskänslig verksamhet och att ingå säkerhetsskyddsavtal med möjligheten till sanktionsavgift, framstår som ologiskt att inte förena den förslagna särskilda anmälningssplikten med möjligheten till sådan avgift. SKR motsätter sig därför inte detta.

5 Ersättningsrätt vid statliga ingripanden i pågående förfaranden

SKR delar inte utredningens bedömning att det inte bör införas en särskild rätt till ersättning vid ingripanden i pågående förfaranden med stöd av säkerhetsskyddslagen. SKR anser att det förhållande som utredningen framför på sidan 121, att det inte kan uteslutas att det i enskilda fall skulle kunna framstå som orimligt att verksamhetsutövaren ensam ska stå för hela kostnaden för ett ingripande med stöd av 4 kap. 12 § säkerhetsskyddslagen, bör ges större tyngd än vad utredningen ger det. I detta sammanhang menar SKR att vad SKR anfört under rubriken "Allmänna synpunkter" ovan ska vägas in. Det råder ingen samsyn kring och är inte klarlagt vad som är säkerhetskänslig verksamhet. Det är därför inte enkelt för en aktör att veta vilka förfaranden som kan komma att träffas av tillsmyndigheternas tillämpning av 4 kap. 12 § säkerhetsskyddslagen. Samtidigt är de potentiella effekterna av en sådan tillämpning oerhört ingripande. Detta kan påverka viljan till investeringar i Sverige.

Att en ersättningsbestämmelse med nödvändighet skulle bli allmänt hållen anser SKR inte vara ett tungt argument (jämför till exempel 2 kap. 1-2 §§ skadeståndslagen och 20 kap. 20 § första stycket lagen om offentlig upphandling). En sådan ersättningsbestämmelse skulle kanske kunna tillämpas av en särskilt tillsatt ersättningsnämnd som skulle kunna pröva ansökningar om ersättning. Då skulle en aktör som har drabbats av ett mycket betungande ingripande kunna få sin sak prövad utan den risk för rättegångskostnadsansvar som föreligger vid en talan mot staten i allmän domstol. En sådan ordning skulle enligt SKR dels innebära en ytterligare

säkerhet i bedömningen att den nya föreslagna omfattningen av 4 kap. 12 § säkerhetsskyddslagen är proportionerlig, dels sätta ett önskvärt tryck på tillsynsmyndigheterna att ta proportionalitetsbedömningen på allvar. SKR anser att dessa frågor bör utredas vidare.

7.8 Vissa säkerhetsprövningsbeslut bör anmälas till Säkerhetspolisen

SKR delar utredningens bedömning att det, med dagens system, finns behov av lagändringar som gör det möjligt att inom ramen för en säkerhetsprövning få del av relevanta uppgifter som framkommit vid tidigare säkerhetsprövningar. SKR tillstyrker därför att vissa säkerhetsprövningsbeslut ska anmälas till Säkerhetspolisen. SKR förstår att det med hänsyn till säkerhetsskyddslagens systematik framstår som ologiskt att inte förena denna anmälningsplikt med möjligheten till sanktionsavgift. SKR motsätter sig därför inte detta. SKR vill emellertid framhålla att detta förslag, om det genomförs, medför ytterligare administrativ börda för kommuner och regioner. I detta fall är denna börda inte alls på samma höga nivå som när det gäller skyldigheten att ingå säkerhetsskyddsavtal sinsemellan eller med statliga myndigheter (se under rubriken Allmänna synpunkter ovan), men många bäckar små har sedan länge bildat en å. SKR anser också att det bör utredas om inte dagens system med säkerhetsprövning i varje enskilt uppdrag bör ersättas med ett säkerhetsklareringssystem. Ett sådant system skulle kunna göra detta förslag överflödigt och det skulle säkerligen begränsa det totala antalet säkerhetsprövningar som behöver göras.

9.3.2 Ekonomiska konsekvenser för det allmänna

Utredningen anför på sidan 316 att det merarbete i form av administration som anmälningsplikt medför inte bedöms påverka verksamheten nämnvärt och kostnaderna bedöms därför rymmas inom ramen för tillgängliga medel. Det är ett problem att utredningar bara ser till sina egna förslag. När flera utredningar gör samma bedömning (se avsnitt 12.7 i SOU 2024:18 Nya regler om cybersäkerhet) beträffande just de egna förslagen leder det till att betydande nya statliga krav på kommunsektorn blir ofinansierade från statens sida om förslagen genomförs. SKR anser därför att det är mycket positivt att Regeringen i lagrådsremissen om en ny cybersäkerhetslag (avsnitt 14.2) anger att Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för 2026 om finansieringen av kommunsektors ökade kostnader med anledning av den nya cybersäkerhetslagen. SKR anser att också kommunsektorns ökade kostnader för förslagen i denna utredning, i

den mån de genomförs, ska finansieras av staten i enlighet med finansieringsprincipen.

9.3.4 Övriga konsekvenser

SKR accepterar de inskränkningar i det kommunala självstyret som utredningens förslag innebär. SKR anser att det är positivt att utredningen framhåller att möjligheten att ingripa mot pågående förfaranden även fortsättningsvis ska användas restriktivt och att möjligheten att vidta sådana åtgärder begränsas av kravet på att åtgärden ska vara proportionerlig.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande